

På ski i Colorado

Av tannlege Henning Myhre

Du merker det med engang du går av flyet på Denver International Airport; historien. Plakater fra gulv til tak med værbitte og kloke ansikter fra de forskjellige indianerstammer, eller «Native Americans» som det heter i dag; som engang regjerte i de mektige fjellområdene av Rocky Mountains.

Det spilles dempet musikk fra disse eldgamle folkene: Ute, Navajo, Pueblo og Apache var de vanligste. Deler av Colorado har også tilhørt både Spania og Mexico, foruten at også Frankrike gjorde hevd på området.

På 1860-tallet ble det gjort store mineralfunn i fjellene; gull, sølv, kobber, sink og bly. På grunn av den amerikanske borgerkrigen kom ikke lykkejegerne før på 1870–80-tallet. Immigranter fra Italia, Tyskland, Kina, Sverige, Finland og noen fra Norge søkte rikdom og eventyr. De opprinnelige beboerne, spesielt Ute-stammene protesterte heftig mot inntrengerne i deres land. USA svarte med å sende inn militært for å temme protestene. Det ble en voldsom utbygging av jernbaner, og det vi kjenner som Det Ville Vesten tok form. De fleste gruvene er nedlagt de siste 30–40 årene, men på grunn av høye priser på metaller er det planer om å gjenåpne flere av disse. Det finnes også enorme mengder olje og gass i skiferlagene i Colorado, Utah, Wyoming, Dakota og Montana. Utvinningsen av disse er svært omdiskutert miljømessig, men i et energihungrigt land som USA er det nok industrien som vinner. Stammene av ville hester som både indianere og cowboys hentet sine hester fra, er i dag i sterk vekst etter nesten å ha dødd ut for noen år til-

Silverton, Pagosa springs.

bake. Det snakkes nå om at man er nødt til å begrense antallet.

Colorado er den staten i USA med flest skisteder, og flest dødsulykker i snøskred på grunn av mye bratt terreng og ofte hurtige temperaturskifter. Snøen er kjent for å være tørr, og snøfallene kommer hyppig. I den sydlige delen kan det komme over ti meter snø i løpet av en vinter. Rekordvinteren 2011 da «La Ninja» herjet ble det målt snødybder på flat mark opptil åtte meter! I 2012 er det mer beskjedent med opptil to-tre meter.

Immigrasjonsoffiseren synes det er artig at jeg kommer helt fra Norge for å stå på ski. Han trodde Norge var snødekt mesteparten av året, for han har jo sett Little Steven i serien Lillyhammer. Han har hørt om et skisted sørvest i Colorado som skulle være et slikt «expert skiing area» i en gammel gruveby; Silverton? Jo, det er akkurat dit

jeg skal i løpet av kvelden kunne jeg da fortelle ham.

Denver med 2,5 millioner innbyggere blir ofte kalt «The Mile High City» da høyden over havet faktisk er 1 609 meter. Byen er et viktig knutepunkt mellom øst og vest. Jeg må vente en time på John Sebastian, sønnen min, og kameraten hans Espen. De er brettkjørere og har tilbrakt hele vinteren i Colorado og California sammen med flere andre venner. De kommer nå fra Los Angeles der de tre siste ukene har vært i Bear Mountain Resort i tilnærmet sommertemperaturer. Vi henter en svær Ford syvseter med firehjulstrekk. Det er vanlig å kjøre stort i Colorado, og biler som ville vært et mareritt å lukeparkere i Norge har god plass på de brede veiene.

Vi setter kursen vestover på Interstate 70. Ved Grand Junction leder GPSenn oss syddover på 50 og senere 550 også kalt «million dollar highway». Den siste delen av veien har stupbratte sider uten autovern og kan minne om dårlige veier på Vestlandet. Veien er da også ofte stengt under de kraftigste snøfallene. Etter en syv timers kjøretur er vi endelig fremme i Silverton, klokken halv to om natten.

Etter noen timers søvn står vi klare klokken kvart over åtte neste morgen, ved innsjekkingen til Silverton Mountain Ski Resort.

Dette er et svært annerledes skisted. En gammel tostols heis, et helikopter og ingen bakker. Men fantastiske fjell reiser seg på alle kanter. Det er kun tillatt med 80 personer per dag i fjellene, da det er en del av San Juan National Park, og dyrelivet skal ikke forstyrres i for stor grad. Det er vanligvis åpent kun torsdag til søndag, men nå i denne uken har det prestisjefylte «Red Bull Cold Rush» vært arrangert her. Dette består av frikjøring ned fjellsidene og backcountry hopp og tricks. Verdens beste brettkjører, Shaun White, bruker også området som sitt «Gold Medal Training Facility». Silverton rangeres som nummer en i bratte nedkjøringer, nummer en i pudderkjøring og totalt som fjerde beste skisted i hele USA. Den siste rangering mest fordi det her ikke finnes noe særlig av fasilitetene som kresne skiturister ønsker i dag.

Innsjekking og afterski foregår i et stort telt, fylt med en tykkmaget vedovn, loppemarkedsmøbler og gamle bilseter. Skiutleien og driftskontoret er i en gammel skolebuss som ble kjørt så

langt opp i skråningen de kunne. Dette er ingen snobbeplass, men et sted for dem som elsker bratt ski- og brettkjøring i dyp snø. Alle må kjøre med guide og fullt skredutstyr. Guidene har velbrukte skiklær og krever full disiplin av oss skiturister. Så har de heller ikke hatt noen dødsulykker i skred her siden de startet opp for 10 år siden, kun en dame som mistet balansen og falt til en sikker død ned en fjellskrent.

John i slutten av førtiårene, guiden vår i «fast hiking group», har vært med fra begynnelsen. Han kjører på sinnsykt brede telemarkski og har stålkondisjon. Telemarkskjøring er populært her, og John setter pris på å ha nordmenn i gruppen sin, som attpåtil har hytte i Telemark! Heisen tar oss opp til 3 749 meter, og herfra er 200–400 meter opp med skiene på sekken til de beste linjene. Høyden, lite søvn, tidsforskjellen og tempoet til John suger kreftene ut av oss; men vi vil ha med oss alt. Det er en «bluebird» dag, fjellene og nedkjøringene er som i de mest fristende skifilmene. De letteste nedkjøringene er 30–35 grader bratte, de vanskeligste er mer enn 50. De har navn som Hells Gate, Concussion Woods, Eagle's Nest, The Next Frontier, Two Smokes, Vodka Shots og Chaser Face. Etter fire krevende turer reiser vi tilbake til hotellet vårt, Villa Dallavalle med kun syv veldig koselige rom. Bygget I 1901 av en immigrantfamilie fra Syd-Tirol, endel av Østerrike-Ungarn den gang, Trentino i Italia i dag. Dette var oldeforeldrene til vertinnen vår, Lisa. Hun mistet jobben sin som legemiddelkonsulent under finanskrisen, og tok muligheten til å overta driften etter sin 94 år gamle bestemor som var nylig død. Med seg fra Houston, Texas hadde hun sin ekte-mann som tidligere jobbet i oljebran-

sjen. Lisa hadde tilbrakt mye av barndommen sin i Silverton og var glad for å kunne være her igjen, selv om hennes byvenninner syntes at hun var crazy som ville leve isolert oppe i en gammel gruveby.

Silverton hadde i 1883 rundt 2 000 innbyggere som stort sett gravde etter sølv og litt gull. Det var hele 29 salooner og de fleste av disse hadde bordeller i andre etasje. Disse lå i byens ene hovedgate, den beryktede Blair Street som vårt hotell ligger i. Den andre hovedgaten, Green Street, var mer respektabel med banker og butikker. Tvers over gaten fra Villa Dallavalle er det bakeri og italiensk restaurant med veldig god organisk mat. Denne ble bygget i 1883 og var selvfølgelig også saloon og bordell. Under forbudstiden var det også brenneri i kjelleren, så de ikke skulle gå tomme for varer. Mange kjenner sikkert til Volstead Act fra 1919 som nevnes flere ganger i TV-serien Boardwalk Empire. Colorado var enda noen år tidligere ute med å gjennomføre lover som forbød omsetning og produksjon av alkoholholdige varer. I disse isolerte gruvebyene tok de ikke mye hensyn til disse lovene, og gruvearbeiderne levde sitt liv som før. Pastor Hogue fra Silverton reiste hver søndag hele veien til Jimmi Hurley's Saloon for å prøve å redde sjelene til innbyggerne i Telluride på andre siden av fjellene. Hurley dekket over gamblingbordene med laken av respekt for pastoren. Etter at prekenen var over samlet pastoren inn kollekten og prøvde å doble den i pokerspillet som fortsatte rett etter.

Blair Street fikk sin renessanse på 50-tallet, da en rekke av tidens mest kjente westernfilmer ble spilt inn her på grunn av det unike og originale miljøet med hus og boardwalks som knapt

var endret siden de ble bygd. Her finnes det ingen Drive-In eller McDonalds som du finner overalt ellers i USA. Litt utenfor byen er det berømte Red Mountain Pass, som er et paradys for toppturister. Det er hytter plassert i fjellet så du kan gå en «Haute Route» som ender i Telluride.

Ny dag med skyfri himmel og enda varmere enn dagen før. Ny guide, en ung brettkjører med navn Chaz, faller i smak hos Espen og John Sebastian. Vi rekker tre turer før lunsj, noen av solhellingene har nå slushføre og stenges av guidene på grunn av skredfare. Alle guidene har Walkie-Talkie kontakt med hverandre, og sikkerheten er i høysetet. De forskjellige linjene blir åpnet eller stengt ettersom vær og føre endrer seg.

Når vi passe utmattet sitter og spiser vår lunsjpakke i et gammelt bilsete, kommer det inn en melding til guidene i teltet. Helikopteret som var fullbooket hele helgen, har noen ledige seter om en halv time. Er det noen som er interessert? Det tar oss omtrent to sekunder å svare at ja vi vil være med. 159 dollar per helidrop er faktisk meget rimelig for heliskiing. Det blir den beste turen, over på den andre siden av fjellet, ned en skikkelig fin renne med pudde på toppen og slush i bunnen. Hadde litt mer krefter i bena når vi slapp å gå opp de siste meterne. Joda, det er lett å skjønne at heliskiing kan bli en besettelse, det blir bare litt dyrt i lengden! Vel nede igjen tar vi en siste tur i hundremete skogen, 30–50 grader bratt skogsterreng med dyp kald snø.

På hotellet blir vi kjent med Jack fra Edmonton i Canada. Han har nylig blitt pensjonist og flyttet etter konas ønske til Florida. Men han savner vin-

teren, og har fått fire dagers heliskiing av sønnene sine i 60-års-gave.

Neste dag tar vår skikjørende guide Josh oss med på nye spennende linjer, de andre er nå så slitne at etter lunsjen er jeg alene med guiden. Rett før anlegget stenger får jeg overtalt ham til å ta meg med under heistraseen hvor snøen er helt urørt og ligger i skyggen. Dette er forbeholdt dem som jobber i anlegget, men vi får klar-signal fra sjefen siden det bare er oss to. Ferden ender ved After Ski-teltet hvor vi lesker strupen med øl fra det lokale bryggeriet til kun tre dollar halvliteren. Det smakte himmelsk!

Det ble en sen frokost neste dag med vår hyggelige vertinne Lisa på Hotel Dallavilla. På vei videre sydover til Durango møter vi den smalsporede jernbanen fra 1882 på vei til Silverton. Hele 200 000 turister reiser med denne hvert år, de fleste sommerstid.

I Pagosa Springs legger vi oss inn på et rimelig motell hos en gammel Hippie. John og Espen leier fluestenger for å se om de kan lure ørreten i San Juan River. Vi får tre fine skidager i Wolf Creek Ski Resort like ved, et ganske folkelig og rimelig skisted hvor enkelte kjører med cowboyhatten på. Hvordan de får den til å sitte fast er fortsatt en gåte. Det blir flere toppturer til Alberta Peak på 3630 moh., og drop fra kanten av Knife Edge Ridge. Den siste dagen er vi ekstra svette og spanderer på oss et besøk i de varme kildene som har gitt byen navn. Kilden er ifølge Guinness World Book of Records verdens dypeste, med mer enn 1 000 meters dybde. Temperaturen ligger på cirka 62 grader, men er kjølt ned til 33–43 i de forskjellige bassengene. Etterpå kan man hive seg ut i den iskalde San Juan River, men på eget ansvar; strømmen er svært stri. Ute- og Navaj-stammene smurte seg inn med varm leire rundt kildene og følte det gav en helsebringende effekt. Vi føler også at kildevannet med sin kraftige røyk og svovellukt myker opp stiv muskulatur. Vi treffer 70 år gamle Richard som i fjor ble tril-let inn i rullestol og fikk operert inn to kunstige knær. Han er lykkelig nå fordi

han etter legens ordre kan kjøre på ski igjen, men bare på mykt pudde før!

Hele kvelden kjører vi nordvest til Telluride hvor vi overnatter i stor leilighet like ved heisen etter tips fra skipatroljen, sengene er 2,5 x 3 meter i størrelse og leien er lav; i denne byen som har svært dyre hoteller og luksus-hytter. Stedet er populært blant Hollywood-stjerner og Tom Cruise har en stor hytte her. Vi så for øvrig hytter til salgs for over 30 millioner dollar.

I denne gamle gruvebyen kom det lykkejegere fra Tyskland, Italia og Skandinavia for å finne rikdom. Noen hadde ikke tid til å grave etter gull og sølv; i 1889 ranet den unge muldyrdriveren Robert Le Roy Parker og hans gjeng sin første bank for 24 000 dollars. Muldyrdriveren ble senere kjent under navnet Butch Cassidy, som sammen med The Sundance Kid og The Hole In The Wall Gang ble beryktet over hele det ville vesten. De ble til slutt drept etter et bankraid i Bolivia i Sør-Amerika.

For hundre år siden var det nesten 15 tusen innbyggere i Telluride, og på begynnelsen av 70-tallet var det nede i kun 300. Så begynte det å komme noen hippier og skibomser dit som likte den kule og avslappede atmosfæren. Telluride har mange yogasentre og alternative klinikker. Helsekost finnes det mye av i alle dagligvarebutikkene. Kristin Taylor måtte gå opp sin karriere på U.S. National Freestyle Team etter utallige kneoperasjoner, men hun startet med yogasenter i Telluride og reklamerer med at «it saved my life (knees?)». Du ser også fortsatt gamle folkevognbusser malt i hippie-farger.

I fortsatt varmt vær orket vi bare én topptur opptil Palmyra Peak på 4 060 moh.

Etter en fin dag i anlegget, satte vi oss i bilen og kjørte nordover til Breckenridge, også en tidligere gruveby. Har hadde John Sebastian og Espen bodd fire uker i et tre etasjers hus sammen med to andre venner. Det lå midt i sentrum med utendørs boblebad, og ble et samlingspunkt for ski- og brettkjørere. Vi fikk ikke overnat-

ting til en akseptabel pris i Breckenridge på grunn av «Spring Break» og «St. Patricks Day». Noen minutter med bil, i Frisco fant vi et rimelig rom på Snowshoe Motel. Her er det mange norske som overnatter i løpet av sesongen. Parkene i Breckenridge og nabostedet Key Stone blir regnet som absolutt toppsjiktet i verden. De vedlikeholdes kontinuerlig av bakkemannskapene, og ski- og brettkjørere gjør fantastiske tricks på hoppene, rails og halfpipe her. De norske landslagene trener så mye de har mulighet til her i løpet av sesongen.

Gutta prøvde seg en del i parken som de var blitt så godt kjent i, og sammen tok vi en topptur til nesten 4 000 moh. Vi tok en lang pause i sola midt på dagen for å se på alle som hadde kledd seg ut i forbindelse med St. Patricks Day. En irsk feiring, det meste skal være lysegrønt, og man kler seg ut og har det moro. Så kjørte vi til anlegget stengte for å slite ut bena.

Dagen etter måtte jeg sette meg i bilen og kjøre tilbake til Denver og flyet til London, mens John og Espen fortsatt hadde to uker igjen av sin lange vinterferie.

Skiferie i USA kan absolutt anbefales, og koster ikke veldig mye mer enn en alpeferie hvis man ordner turen på egenhånd. Leiebil er nødvendig, men er rimelig hvis man bestiller det før man reiser.

